

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. לא רצה האב אינה מקודשת.....1
- ב. הכותב טופסי... שטרי מלוה צריך שיניח ... שטרי מקח צריך שיניח ... ומקום הזמן מפני התקנה ... הויז מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה ... ומשום תקנת סופרים שרו רבנן ור"א ...טופס אמו תורף גזר.....2
- ג. שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו.....3
- ד. אבל משום שיקרא לא חיישינן.....5

דף כו.

א. לא רצה האב אינה מקודשת

כבר התבאר לעיל דף כה: שהאומר לאשה¹ הרי את מקודשת לי על מנת שירצה אבי, ו"א שפירושו על מנת שמיד שישמע אבי יאמר הן בפירוש ויגלה רצונו שרוצה בעת השמיעה, לפיכך רק אם רצה האב ואמר הן מיד ששמע, הרי זו מקודשת², לא רצה שאמר לאו, או שמת קודם שישמע את הדבר³, או ששתק אינה מקודשת, שהרי על מנת שירצה אבי קאמר, ורצה לומר שיאמר אבי הן מיד שישמע משמע, והא לא אמר הן מיד⁴. וי"א שהרי הוא כאומר על מנת שישתוק אבי, ולפיכך אם שמע ושתק בשעת שמיעה מקודשת אף על פי שחזר ומיחה אח"כ, שהרי מיד ששמע ושתק נתקיים התנאי שודאי הסכים בדעתו וחלו הקידושין ושוב לא פקעי. ואם מיחה ואמר לאו הרי זה ספק קידושין שמא יחזור ויסכים.

ויש אומרים שהאומר על מנת שירצה אבי הרי זה כאומר על מנת שלא ימחה, וכששמע אפילו לא אמר הן, הרי זה ספק מקודשת. וי"א שאם אמר הן פעם אחת שוב אינו יכול למחות, וי"א שאם לא מיחה מיד כששמע, אלא ששתק או שמת ולא שמע הרי זו מקודשת. שמע ומיחה אינה מקודשת⁵.

¹ שו"ע ונו"כ שם לח ה

² וזה הוא דעת הרמב"ם דע"מ שירצה כאלו אמר ע"מ שיאמר הן. ח"מ שם ט

³ שהרי אינו יכול יותר לומר הן. סמ"ע שם י

⁴ לרמב"ם דהתנאי קאי על שעת השמיעה אז אם לא אמר הן מיד בטלו הקדושין. ב"ש טו

⁵ שו"ע ונו"כ שם ט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ב. הכותב טופסי... שטרי מלוה צריך שיניח... שטרי מקח צריך שיניח... ומקום הזמן מפני התקנה... חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה... ומשום תקנת סופרים שרו רבנן זר"א... טופס אטו תורף גזר

סופר שטרות⁶ שרוצה להכין טופסי שמרות כדי שיהיו מוכנים כשיצטרך, יש אומרים שמותר לו להכין, אפילו אם כותב שם הלוח ושם המלוה וסכום המעות, ובלבד שלא יכתוב הזמן⁷, ויש אומרים⁸ שאין כותבים טופס אלא אם יניח ריק שם הלוח והמלוה וסכום המעות, ובשטרי מקח לא יכתוב שם המוכר ושם הלוקח ומקום הקרקע והזמן.

ואם צווה המתחייב⁹ לכתוב השטר, לכולי עלמא יכול לכתבו למרות שעדיין לא נעשתה ההלואה, או המכר, רק שלא יכתוב זמן מוקדם. ועל זה נהגו

⁶ שו"ע ונו"כ חומ"מ א

⁷ ונראה הטעם שעיקר עשיית השטר, הוא חתימת העדים שבוה נעשה דין ותוקף שטר, ולא איכפת לן אימתי נכתב השטר, אבל זמן לא יכתוב בשטר כדי שלא יהא מוקדם, וכתב בערוה"ש דלא חיישינן למיחזי כשיקרא, דבכתיבה לבד בלא חתימה ליכא משום מיחזי כשיקרא. פתחי חושן חלק י פרק ה הערה א

⁸ ש"ך שם סק"א לשיטת רש"י, משום דגזרינן בשטרות אטו גיטין, והכריע הש"ך בשיטה זו, והוכיח בן מכמה מקומות, ובנה"מ חידושים כתב בשם התומים שנהוג עלמא לכתוב, כדעת השו"ע. ובספר באר המשפט סימן מח הביא בשם כמה אחרונים שכתבו לחוש לכתחלה לשיטת רש"י.

⁹ בספר באר המשפט דין שם כמה שנהוג כיום להדפיס הכתובה במחשב וכולל כל הפרטים שהם בגדר תורף, כגון שמות החתן והכלה והתאריך וכו', שלכאורה לשיטת המחמירים יש לחוש בזה, וכן לאלו הנוהגים לכתוב כתובה בכתב יד ומכילים את זה כמה ימים לפני החופה, ולכן כתב שיש לזוהר בזה ולא להכין הכתובות עם פרטי התורף כי אם לאחר צווי החתן. ומה שכתב שם דבעינן צווי החתן וצווי החתן מהני, פשוט שאין לומר שהפסול בכתיבת התורף הוא משום דבעינן דעת המתחייב וכשהחתן מצווה ה"ז כדעת המתחייב, שלא מצינו פסול דעת המתחייב בהלכה זו, ועיקר הטעם בסוגיא משום גזירה דגיטין דבעינן וכתב לה, דלר' אליעזר קאי אתורף, אלא שסובר דכל שאינו בצווי החתן הרי זה בכלל הגזירה, ועיקר דין דעת המתחייב תלוי בחתימה או במסירה למ"ד עדי מסירה ברת. ועיין פתחי חושן שם הערה ב שכתב ולענ"ד נראה דעיקר הגזירה הוא כשהסופר כותב מדעת עצמו על מלוה ולוח מסוימים, ומשער בנפשו שיבא לידי כתיבת שטר, אבל בכתיבות שכתב נתארסו או נשתדכו וגם הסכימו על יום החופה של פלוני עם פלונית ביום פלוני, וגם כבר קבעו מקום ושעה וכל הפרטים, וכ"ש כשכתב הדפיסו הזמנות והוא דבר מוסכם וקבוע שיצטרכו לכתוב כתובה, ומדרך העולם אין שום ספק בכך, מהיכי תיתי שיש כאן חסרון משום גזירה, ולפי מ"ש נראה דכל שהוא מאורע שבודאי יבא והוא כותב השטר למאורע זה תו ליכא גזירה, רק אם אינו כותב אלא דרך השערה, וממילא אין לחשוש בהגך כתובות בין בדפוס ובין במחשב ובין בכתיבת יד. שוב ראיתי בספר משפט הכתובה (שער א פרק ג אות ז) שהביא בשם ספר אמרי יושר (גרנימאן) שקרא תגר על אלה הנוהגים להדפיס בכתיבות סכום הכתובה מאתן זווי וכן מאתן זקוקים, שיש לחוש לשיטת רש"י שפוסל בתורף, והסכום הוא חלק מהתורף (אמנם מה שסיים שם שהחשש הוא משום מיחזי כשיקרא, לכאורה טעמיה דרש"י הוא משום גזירה אטו גיטין), וכבר נהגו להקל גם בזה.

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

לסמוך בהכנת וכתובת טופסי כתובות וכוללים כל הפרטים מלבד מקום חתימת העדים.

אולם סופר גיטין¹⁰ למרות שי"א¹¹ שמפני תקנת סופר התירו חכמים לסופר שיכתוב טופסי גיטין ויניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן ומקום הרי את מותרת לכל אדם כדי שיכתבם לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת וכן יחתמו העדים לשמו ולשמה. להלכה אין לו להכין¹², גם אם מניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן ומקום הרי את מותרת לכל אדם. ואם כתב הטופס, ונשאת לאחר, אם התורף נכתב לשמה לא תצא¹³.

דף כו:

ג. שטר שלזה בו ופרעו אינו חוזר ולזה בו שכבר נמחר

שעבודו

¹⁰ יש בו ארבע דעות. הרמב"ם מתיר לכתחלה, ולהרא"ש אסור לכתחלה ואם כבר נכתב מותר לגרש בו, ולה"ג והרשב"א פסול ואם נישאת לא תצא, ולהרמב"ן אם נישאת תצא, המחבר השמיט הדין אם הסופר רשאי להזמין טופסי גיטין ונ"מ לדינא, והנה הרמב"ם מתיר להסופר שיזמן טופסי גיטין ורוב הפוסקי' חולקי' עליו אף למאן דס"ל אם כתבו חש"ו הטופס כשר ל"ד לשם דכתיבת חש"ו לא שכיח אבל כתיבת הסופר שכיח איכא למיחש שיכתוב גם התורף, ובוזה פליגו לרמב"ן והרמ"ה אם ניתן לה גט כזה לא תנשא בו, ולהרא"ש אם כבר כתב מותר לגרש בו וה"ג והרשב"א פוסלי' גט כזה נראה דס"ל נמי כרמב"ן דלא תנשא בו אבל לא תצא דלא גרע משאר פסולי דרבנן דקי"ל דלא תצא ובסי' קכ"ג הביא הרב רמ"א דעת ר"י הפוסל בכתיבת חש"ו הטופס לפי זה ה"ה כאן אם כתב הטופס שלא לשמה פסול. ב"ש שם ב

¹¹ רמב"ם הלכות גירושין פרק ג הלכה ז

¹² ערוך השולחן אבן העזר סימן קכג סעיף ט

¹³ עיין ערוך השולחן שם סימן קלא סעיף טו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

שטר שנכתב כדין ולוה בו¹⁴, ופרע ההלוואה, או שמחל לו המלוה החוב, אינו יכול לחזור וללוות בשטר זה¹⁵, אפילו אם הכל נעשה באותו יום ואין בו פסול מוקדם, כיון שנמחל כבר שעבודו של השטר¹⁶.

וכן אם פרע מקצת החוב אינו חוזר ולוה אותו מקצת באותו שטר, שלאותו מקצת נמחל שעבודו.

נחלקו הפוסקים בשטר שנמחל שעבודו, שיש אומרים¹⁷ שפסולו רק לענין לגבות ממשועבדים, אבל מבני חורין גובה בו, ויש אומרים שאפילו לגבות מבני חורין פסול.

יש אומרים¹⁸ ששטר בכתב ידו שנמחל שעבודו, חוזר ולוה בו.

¹⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ מה א

¹⁵ בשו"ע לאחר שכתב הדין דכתיבת טופסי שמרות כתב דין זה, וכן הוא בטור, ועיין פתחי חושן חלק י פרק ג הערה פב שכתב "ולא מצאתי למה כתבו כן, ומה הקשר בין הלכה דטופסי שמרות להלכה דשטר שנמחל שעבודו, ובדוחק אפשר לפרש שבא להוציא שלא נאמר שכשם ששטר שנכתב על לא כלום כשר, ה"ה שטר שנכתב ונפרע לא יגרע מטופס, וע"כ קאמר אבל, אבל דוחק הוא, שלכאורה הפסול בנמחל שעבודו הוא בעיקר משום שכבר היה כשר ולאחר שנפרע פקע תוקפו של שטר זה, אבל שטר שמעולם לא היה כשר בלי חתימת עדים, ועכשיו מקבל תוקף שטר למה יהא פסול, וצ"ע". ואיני מבין תמיהתו דהא בגמ' דידן הביאו דין זה על מצאו באשפה שהוא דומיא דטופסי שמרות לאוכוחי דלא חיישי למחזי כשיקרא וצ"ע.

¹⁶ ונראה שעיקר הפסול הוא משום שהעדים החתומים בו לא ראו ההלוואה השניה, ואף אם ראו, מ"מ חתימתם לא היה על ההלוואה זו, וה"ז כאין בו עדים ואין דינו כשטר. כתב בשו"ע סימן נו סעיף ב שאם הלוח אומר פרעתי והמלוה אומר אמת שפרעת אבל החזרת לך המעות, השיב נמחל שעבודו, כיון שקיבלם רגע אחד לשם פרעון, אא"כ אמר המלוה שהחזיר לו המעות מפני שהמעות לא היו יוצאים אלא ע"י הדחק, השטר קיים, כיון שבמעות קיבלם, וכתב בשער משפט שאפילו רק חלק מהמעות לא היו יוצאים והחזיר לו כולם, לא חשיב נמחל שעבודו אף כנגד המעות הטובים, שהרי קי"ל בסימן עד סעיף ד שאינו חייב לקבל הפרעון בתשלומים, ולא חשיב פרעון כלל. פתחי חושן שם הערה פד

¹⁷ בסמ"ע שם סק"א הביא בשם הלבוש שאפילו מבני חורין אינו גובה, דכיון שנתבטלה עדות השטר לענין שעבוד הו"ל כעדות שבטלה מקצתה ובטלה כולה, והסמ"ע חולק עליו וסובר שמבני חורין גובה בשטר זה, והביא ראיות לדבריו, והש"ך סק"ב חולק על הסמ"ע, והביא כמה ראיות לדעתו, והביא גם בשם הריב"ש שכתב כן, וגם המ"ז חולק על הסמ"ע וסובר שאינו גובה בשטר שנמחל שעבודו אפילו מבני חורין, והוא כחספא בעלמא. ובנה"מ סק"א נראה דס"ל כדעת הלבוש והש"ך שאינו גובה כלום בשטר שנמחל שעבודו, והאריך הנה"מ עוד בכיבור דברי הסמ"ע והש"ך, וסיים שלהלכה נראה כדעת הסמ"ע שמבני חורין יכול לגבות ולא ממשעבדי.

¹⁸ בלבוש וסמ"ע שם, ויש נ"מ לגבי מלוה בע"פ מאוחר שלכו"ע המלוה בע"פ המוקדם קודם לגבות בו, וגם הש"ך סק"ב הסכים לדעת הלבוש והסמ"ע, ודלא כהב"ח שפוסל בנמחל שעבודו אפילו בשטר בכתב ידו (וכ"כ הט"ז בשם מהר"ל מפראג), והסביר טעמו דבשלמא בשטר בעדים כיון שנמחל שעבוד הרי בטל השטר וצריך עדות חדשה, והו"ל כשטר בלא עדים, משא"כ בכת"י שאינו אלא כמתחייב מחדש בכתב ידו, וה"ז כשטר בעדי חתימה שחזר ומסר לו דמהני, ובפרט לפי מ"ש בסה"ת בשם הר"ב דאפילו למ"ד עדי מסירה כרתי אם מודה שמסרו לו בינו לבינו מהני אף דליכא עדים, דהודאת בע"ד כמאה דמי, ועוד כתב הש"ך דבשלמא בשטר שהיה ראוי לגבות ממשעבדי ונתבטל, אמרינן בטל מקצתו בטל כולו, משא"כ בכת"י לא נתבטל מקצתו, ובקצה"ח סק"ג כתב שאין לחלק בנמחל שעבודו בין כתב ידו לחתימת עדים, כתב בפת"ש בשם שו"ת נוב"ת סימן י מבין המחבר דגם בשטר מאוחר שפרע בין ההלוואה לזמן הכתוב בשטר, חשיב נמחל שעבודו, אף על פי שבשטר מאוחר אין השעבוד מתחיל רק מזמן הכתוב בו, ונמצא שפרע וחזר ולוה קודם שחל השעבוד הראשון.

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ד. אבל משום שיקרא לא חיישינן

יש אומרים¹⁹ ששטר שנכתב כדין ולוה בו, ופרע ההלוואה, או שמחל לו המלוה החוב אם מסר השטר בהלוואה שניה בפני עדים, למ"ד עדי מסירה כרתי גם בשטרות, מועיל שיוכל לגבות ההלוואה השניה בשטר שנמחל שעבודו. ואין חשש שמחזי כשיקרא.

וכעין זה כבר התבאר במסכת כתובות דף כא: ששלשה²⁰ שישבו לקיים השטר, שנים מהם מכירין חתימת ידי העדים ואחד אינו מכיר, את הקיום בעצמו בלא החתימות מותר לכתוב אפילו קודם שיתקיים השטר בפניהם, דלא מחזי כשיקרא כל זמן שלא חתמו, ויש חולקין וסבירא להו דגם זה מחזי כשיקרא. והעיקר כדיעה ראשונה²¹.

ועד שלא חתמו מעידים השנים בפני השלישי שזהו חתימת ידי העדים, ונעשין כולם דיני הקיום, וחותרם הוא עמהם. שהרי בשעה שמגדין העדות שומעין שלשתן ביחד שזהו חתימת ידי העדים והם הבי"ד ונתקיים השטר ואחר כך חתמוהו, שכן הוא דרך קיום בי"ד בכל מקום²².

אבל משחתמו אלו השנים שוב אין מעדין בפניו וחותרם, שדיינין שאין מכירין חתימת ידי העדים צריך שיעידו לפני כולם ביחד קודם שחותמין הקיום, אבל אם העידו בפני השנים מהם וחותרם אותו ואחר כך העידו בפני השלישי פסול, שהרי לא היו שלשה ביחד שהם בי"ד קודם שחתמוהו השנים הראשונים, וקיום שטרות הוא דין וצריך שלשה שהוא בי"ד שמעדין בפניהם קודם שחותמין אותו, ועוד משום דמחזי כשיקרא

¹⁹ רמ"א שם וכתב הש"ך סק"ד דהיינו ביום החתימה, ובסק"ה כתב בשם המרדכי שאם היו עדי חתימה יכול לחזור וללוות בו, שהרי עיקר שעבודו במסירתו, ודייק הש"ך מדבריו דהיינו דוקא שחזר ומסר לו בפני עדי החתימה, או שלא היו שם עדים כלל רק עדי מסירה, וחזר ומסרו לו עתה בפני עדים אחרים, אבל אם היו עדי חתימה ומסרו לו עתה בפני עדים אחרים לא מהני, וכתב הש"ך הטעם דכיון שעדים החתומים מעידים שחייב לו ובאמת כבר בטל שעבודו של השטר, הו"ל כמוזיף מתוכו דמודה ר' אליעזר דלא מהני עדי מסירה, ובקצה"ח סק"ו תמה דא"כ אף כשמסרו בפני עדי החתימה ניהוש למוזיף מתוכו, דומיא דגט שנכתב שלא לשמה דפסול בעדי מסירה משום מוזיף מתוכו, וכמ"ש בטוש"ע אה"ע סימן קלא, וכתב הקצה"ח שבמרדכי יש נוסח אחר ואירי שמסרו בפני עדי מסירה, ומה שלא הששו למוזיף מתוכו, צריך לומר דנמחל שעבודו השיב כאין שם עדים כלל, ולא הששו למוזיף מתוכו אלא בעדים פסולים או שלא לשמה. ובעיקר דברי הרמ"א בדין זה שהוא למ"ד עדי מסירה עיקר גם בשטרות, כתב הש"ך סק"ו שהרבה פוסקים חולקים וס"ל דלא אמרינן עדי מסירה כרתי בשטרות.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם כד

²¹ ש"ך שם ס

²² אף על גב שבשעה שהעידו הם בפניו לא ישבו לקבל העדות אלא הוא לבדו, והשנים היו עדים באותו הפעם, כבר אמרנו שבקיום שטרות הקילו שער נעשה דין אפילו הוא עד והוא דין בשעת הגדה, ואם כן חשיב כמו שישבו כל השלשה בשעה שהעידו ונתקבלה עדותן בפניהם. לבוש וסמ"ע שם נד וש"ך הד

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

שהרי כתוב במותב תלתא הוינא ואשתמודענא דהיא חתימת ידייהו, ובשעה שחתמו השנים לא ידע השלישי שהיא חתימת ידיהם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>